

Waldemar Chrostowski

"Na początku było Słowo : zbiór artykułów, opracowań i przyczynków. T. 1-2", Bernard Wodecki, Pieniężno 2005-2006 : [recenzja]

Collectanea Theologica 76/4, 240-245

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

stulatów legalizacji eutanazji na rzecz większej informacji na temat nieuleczalnych chorób, bólu, współczucia, konsultacji i wtedy ewentualnego „wyboru końca życia” (Hemlock Society to End-of-Life Choices, 2003, USA); wpływ na to spowolnienie ma również wzrastająca populacja meksykańsko-azjatycka w USA, oraz imigracja z krajów islamskich w Europie, związana z wartościami religijnymi i katolickimi, które szanują życie ludzkie; na niepokojącą uwagę zasługuje nowy impuls, jaki ruch eutanatyczny otrzymał od współczesnego australijskiego bioetyka eugenicznego, P. Singera, domagającego się zabijania dzieci z deformacjami fizyczno-psychicznymi, niedołączonych starców i nieuleczalnie chorych, to, co niedgdyś głósili już A. Haeckel, K. Binding i A. Hoche, a z nimi faszizm i komunizm.

Jest niezmiernie trudno ocenić badania historyczne Iana Dowbiggina. Jedno jest pewne, zawierają one kopalnię informacji i w miarę neutralną ocenę wyśmienitego historyka, znawcy problemu, a więc osoby ze wszechmiar kompetentnej, która unika polemik i dyskusji, a podaje rzetelną wiedzę na tle wielorakich przemian intelektualno-ekonomiczno-społeczno-politycznych. Dla osób znających język angielski jest to nieoceniona pomoc ułatwiająca zrozumienie całego procesu proeutanatycznego, i to ujęta w tak zwięzłej, wprost pigułkowej, formie. Na jej podstawie można stawiać pytania co do przyszłości tego ruchu i w ogóle losów ludzkich, a właściwie naszego losu, pozwalając wypowiadać się kompetentnie i prowadzić rzeczową dyskusję w prezentowaniu własnych przekonań i wartości.

ks. Ryszard Groń, Chicago

Ks. Bernard WODECKI SVD, „*Na początku było Słowo*” (J 1,1). *Zbiór artykułów, opracowań i przyczynków*, Materiały i Studia Księży Werbistów nr 69, t. I, Pięniężno-Warszawa-Górna Grupa-Ludźmierz 2005, ss. 1009; t. II, Pięniężno-Warszawa-Górna Grupa 2006, ss. 973.

Ks. dr Bernard W o d e c k i ze Zgromadzenia Słowa Bożego należy do ścisłej grupy nestorów katolickiej biblistyki polskiej. Urodzony w 1922 r., od najmłodszych lat pragnął poświęcić się pracy misyjnej w Afryce, Nowej Gwinei lub w Chinach. Jego życie potoczyło się jednak inaczej i zamiast misjonarzem po święceniach kapłańskich został wykładowcą Pisma Świętego. Nauczał w kilku ośrodkach na terenie całego kraju, m.in. w warszawskiej Akademii Teologii Katolickiej. Obok pracy dydaktycznej niemało pisał, a jego publikacje miały zarówno charakter naukowy, jak i popularny. Uwzględniając ponadto liczne zaangażowania pastoralne, zwłaszcza rekolekcyjne i konferencyjne, otrzymujemy obraz życia człowieka prawdziwie zapracowanego. Brał czynny udział w wielu biblijnych spotkaniach

krajowych i międzynarodowych, systematycznie uczestniczy w dorocznych sympozjach biblistów polskich, w których niemal zawsze zabiera głos. Aktualnie jest najstarszym wiekiem członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia Biblistów Polskich. Przy okazji obchodzonego w 2001 r. złotego jubileuszu kapłaństwa środowisko biblistów uhonorowało B. Wodeckiego okolicznościową księgą pamiątkową zatytułowaną *Żywe jest słowo Boże i skuteczne* (zebr. i oprac. W. Chrostowski, Warszawa 2001), o której w tym dziele nie wspomina, natomiast staraniem Księży Werbistów ukazała się księga pamiątkowa *Stałem się sługą Ewangelii* (Pieniężno 2001), o której wzmianka znalazła się w drugim tomie.

Odpowiadając na sugestie przełożonych, którzy słusznie doceniają konieczność wszechstronnego dokumentowania dorobku członków zgromadzenia, a także wychodząc naprzeciw własnym potrzebom duchowym, ks. dr B. Wodecki postanowił zebrać, uporządkować i ponownie opublikować swoje najwartościowsze prace. Cechuje je przede wszystkim ogromna różnorodność, w której można rozpoznać dwa zasadnicze kierunki zainteresowań oraz badań: szeroko pojęta problematyka misyjna i biblistyka. Publikacje zostały zebrane w dwóch bardzo obszernych i starannie wydanych tomach, liczących razem prawie 2 tys. stron. To olbrzymi dorobek, rozproszony dotąd w różnych miejscach i dla większości potencjalnych czytelników trudno dostępny. Zebranie go w całość ukazuje i potwierdza pracowitość i wszechstronność werbistowskiego biblisty oraz odsłania część dokonania katolickiej biblistyki polskiej, którą zawdzięczamy jego wytrwałej pracy. Tytuł całego zbioru, podany w języku polskim, greckim i łacińskim, pochodzi od pierwszych słów czwartej Ewangelii kanonicznej i dobrze oddaje zamiłowania i fascynacje autora. W zamieszczonym w pierwszym tomie *Słowie wprowadzającym* (s. 5-11) wyjaśnia on okoliczności decyzji o publikacji, przypomina najważniejsze etapy swego kapłańskiego i naukowego życia, zwięźle zapowiada zawartość całości i składa podziękowania osobom, które przyczyniły się do tego, że sumaryczna publikacja ujrzała światło dzienne. Jej format i wygląd są naprawdę imponujące i dobrze przystają do klimatu biblioteki, także domowej. Na wielkie uznanie zasługuje duża czcionka, która pozwala na komfortowe czytanie tekstu. Dobrze, że postulat oszczędności papieru nie stał się pretekstem do wydania publikacji, którą odkładamy na półkę z powodu trudności z poradzeniem sobie z nazbyt małą czcionką. Wielu biblistów, szczególnie starszych wiekiem, zdołało zużyć oczy nad czytaniem i objaśnianiem tekstu świętego, a ten fakt powinni uwzględnić wydawcy opracowań na temat Biblii.

Tom I obejmuje siedem działów. Pożyteczne jest wyszczególnienie na początku każdego z nich wszystkich tekstów, które zawiera. Skoro jednak w tomie I podaje się również numery stron, to w tomie II mamy do czynienia z niekonsekwencją, bo brakuje tam tej numeracji przy poszczególnych tytułach. Dobrze, że w obydwu

tomach jest tzw. żywa pagina, co znacznie ułatwia sprawniejsze odnalezienie poszukiwanego tekstu.

Dział I (s. 19-283), zatytułowany *Słowo Boga naszego trwa na wieki!* (Iz 40,8; IP 1,21), zawiera artykuły z dziedziny Starego i Nowego Testamentu. Wachlarz poruszanej problematyki jest rozległy: od prezentacji badań nad księgami ST w polskiej biblistyce powojennej, aspekty soteriologiczne przymierza synajskiego i refleksję nad księgami tzw. proroków większych (Iz, Jr, Lm), przez refleksję egzegetyczno-teologiczną dotyczącą nowotestamentowych Listów Katolickich (Jk Jud, 1-2P), po wybrane zagadnienia szczegółowe z zakresu egzegezy i teologii biblijnej, a także ukazanie św. Tomasza z Akwinu jako biblisty oraz omówienie wydanego na progu nowego wieku i tysiąclecia ekumenicznego polskiego przekładu NT i Psalmów.

Dział II (s. 285-469) nosi tytuł *Pismo Święte od nowa czytane* i zawiera cykl tekstów poświęconych sztuce czytania Biblii. Nie trzeba uzasadniać, że w ten sposób znajduje wyraz uprawiane, przez wiele dziesięcioleci, przez B. Wodeckiego duszpaństwo biblijne, wyrosłe na podłożu zamiłowania pastoralnego, które zaprowadziło go nie do Chin, lecz na sale wykładowe i konferencyjne. Autor omawia tematy wprowadzające, jak znaczenie i rola Biblii, po czym podkreśla doniosłość soborowej konstytucji *Dei Verbum*, przedstawia metody indywidualnego i wspólnotowego czytania Pisma Świętego oraz metodę neokatechumenalną. Ta część refleksji wpisuje się w nurt dobrze pojętej i owocnie realizowanej proforystyki biblijnej.

Z kilofem archeologów – tak brzmi tytuł działu III (s. 471-492), ukazującego kolejny nurt zainteresowań B. Wodeckiego. Umieścił w nim cztery teksty: rozważania na temat relacji rezultatów wykopalisk z Mari do Starego Testamentu, świadectwa archeologiczne na temat Tirsy, czyli pierwszej stolicy państwa północnego, krótki przegląd rezultatów wykopalisk w Tell El-Far'ah oraz tzw. Dokument Mie-dziany z III grotty w Qumran. Łatwo zauważyć, że mamy do czynienia z ukazaniem kilku aspektów kontekstu archeologicznego Biblii w tak różnych czasach, jak okres patriarchalny lub początki Nowego Testamentu.

Dział IV (s. 493-729) łączy biblijne i misyjne zainteresowania i zamiłowania B. Wodeckiego. Wskazuje na to tytuł: *Idźcie na cały świat...!* (Mk 16,15 i paral.), a wyraźnie potwierdza podtytuł: *Idea i działalność misyjna w Biblii*. Znajdujemy tu kilkanaście artykułów poświęconych takim zagadnieniom, jak dzieło misyjne w świetle Biblii, uniwersalizm religijny w ST, biblijna teologia inkulturacji, a także problematyka misyjna podczas pierwszej podróży apostołowskiej Jana Pawła II do Afryki i Brazylii. Do tego działu autor włączył dwa artykuły z wieloma elementami egzegezy tekstu biblijnego, które lepiej przystają do profilu i zawartości działu I: *Szczyty uniwersalizmu religijnego*, Iz 19,16-25 oraz *Mesjańska Uczta narodów na Syjonie* (Iz 25,6-9).

Ziemia Święta – Miasto święte Jeruzalem to tytuł działu V (s. 731-805). Niedoszły misjonarz w Chinach nie ukrywa swojej fascynacji Ziemią Świętą. Artykuły odzwierciedlają jego wiedzę oraz obserwacje i upamiętnianie tego, co w ostatnich dekadach działo się w Ziemi Świętej. Poszczególne tytuły mówią za siebie, np. *Przebudowa Bazyliki Grobu Świętego bliska realizacji?* oraz: *Pielgrzymka Papieża Pawła VI do Ziemi Świętej*; *Hymn Izraela Tiqwa(h) – Tłumaczenie, Osiem dni biblistów polskich w Ziemi Świętej czy Chodząc po Ziemi Świętej*. Tutaj znalazły się również dwa teksty omawiające temat: Jeruzolima – Syjon w tekstach Proto- i Deutero-Izajasza.

Dział VI (s. 807-875) został zatytułowany *Z problematyki judaizmu*. Każdy biblista staje wobec trudnych wyzwań wynikających ze złożonych relacji między Starym a Nowym Testamentem oraz wobec faktu, że na glebie biblijnego Izraela wyrosły dwie siostrzane religie: chrześcijaństwo i judaizm rabiniczny. Zajmowanie się tymi sprawami nie jest kwestią wyłącznie dialogu międzyreligijnego, lecz także właściwie pojętej problematyki biblijnej. W tym dziale autor umieścił teksty omawiające Dni Judaistyczne w Pieniężnie (jedna z pierwszych tego typu inicjatyw w Polsce), refleksję na temat judaizmu jako religii, posłowie do książki *Religia i kultura żydowska* oraz rozważania na tematy: judaizm wobec życia poczętego i wobec innych religii w Izraelu.

Tom I zamyka dział VII (s. 877-1009), w którym zamieszczono materiały dotyczące udziału B. Wodeckiego w kongresach i sympozjach biblijnych. Są one podzielone na dwie części: spotkania zagraniczne i krajowe. Na pierwszą składają się 23 teksty, które otwiera zestawienie uczestnictwa w zagranicznych kongresach biblijnych, od kongresu IOSOT w Edynburgu w 1974 r. po kongres maryjno-mariologiczny w Wielkim Jubileuszu Roku 2000 w Irkucku. Część druga obejmuje mniejszą liczbę sprawozdań, a mianowicie 14. Otwiera ją wyszczególnienie uczestnictwa, po którym następuje prezentacja rozmaitych spotkań od Dni Judaistycznych w Pieniężnie (1986) po 40. Sympozjum Biblistów Polskich w Lublinie (2002).

Tom II otwiera dział VIII (s. 9-269) opatrzony tytułem *Z artykułów i opracowań w językach obcych*. Autor umieścił tu 17 tekstów, napisanych w języku angielskim, francuskim i niemieckim. Dotyczą różnych tematów, przede wszystkim z zakresu problematyki biblijnej. Większość artykułów ukazała się również w języku polskim i została zamieszczona w I tomie omawianego zbioru. Te, które znalazły się w tomie II, świadczą o tematyce wystąpień B. Wodeckiego na międzynarodowych zebraniach biblistów.

Dział IX (s. 271-381) nosi tytuł *Z tłumaczeń*. Ponieważ obejmuje wybrane przekłady na język polski, autor wliczył najpierw wszystkie, jakich dokonał, a ich liczba jest pokaźna. Zamieścił te, które uznaje za najważniejsze czy najbardziej reprezentatywne, np. hasła z THAT oraz poetyckie teksty pieśni, modlitw i hymnów li-

turgicznych. Znalazł się tutaj również udoskonalony przekład hymnu państwa Izrael, obok którego zamieszczono jego oryginalny tekst hebrajski.

Z obszaru recenzji – tak został zatytułowany dział X, najkrótszy w całym dziele (s. 383-398). Obejmuje pięć recenzji, nie jest to więc dorobek zbyt liczny.

W dziale XI (s. 399-478), pod tytułem *Słowo Boże na ambonie*, umieszczono te kazania i homilie autora, które w przeszłości ukazały się drukiem. Jest ich 19 i zostały opracowane na różne okazje roku liturgicznego, a także celem biblijnego naświetlenia ważnych problemów duszpasterskich. Mają bardzo zróżnicowaną formę, treść i charakter – czasami wspomnieniowy i bardzo osobisty, kiedy indziej zbliżony do dyskursu naukowego.

Wymowny jest tytuł działu XII (s. 479-648): *W rodzinie werbistowskiej*. Ta grupa tekstów odsłania rozmaite aspekty życia w zgromadzeniu, takie jak poświęcenie Domu Misyjnego na Białorusi i otwarcie wystawy biblijnej czy mowa pogrzebowa albo rocznicowe wspomnienia.

Dział XIII (s. 649-745) świadczy o poetyckich uzdolnieniach B. Wodeckiego. Opatrzony tytułem *Z krainy poezji z dopowiedzeniem Zwłaszcza religijnej*, zawiera 29 utworów. Otwiera go wiersz *Dziękuję Ci, Boże, za skarby Pisma Świętego*, a zamyka *Zaduma nad grobem moich ukochanych Rodziców*. Poezja ta nie dorównuje tej, jaką zawdzięczamy naszym wieszczom, ale dobrze widać, że powstała pod wpływem poruszeń serca i emocji, które dają sporo do myślenia.

Dział XIV (s. 747-956) nosi tytuł *Miscellanea*. Obejmuje przedmowy i wstępy do kilku książek, wykaz publikacji autora wydanych do 2001 r. i jego autobiografię, a także wykaz napisanych pod jego kierunkiem prac magisterskich i seminaryjnych (47). W odniesieniu do jeszcze jednej z nich, traktowanej jako 48, zostały zamieszczone dość sarkastyczne uwagi (s. 775 i 961), które nie musiały się w tej publikacji znaleźć. Mają one związek z decyzją przełożonego, której zaakceptowanie okazało się trudne. Wielu wzruszeń dostarcza lektura biografii, szczególnie tych etapów, które dotyczą dzieciństwa i młodości oraz wspomnień z domu rodzinnego. Zamieszczenie tej autobiografii po angielsku i niemiecku umożliwia zapoznanie się z nią także czytelnikom zagranicznym.

Posłowie (s. 959-961) zawiera garść wspomnień dotyczących początków drogi w zgromadzeniu oraz najnowszych, związanych z zakończeniem pracy dydaktycznej. Jestem zdania, że epilog mógłby i powinien być bardziej optymistyczny.

Dwutomowe dzieło zbiera całość życiowego dorobku ks. dr. B. Wodeckiego. Wyłania się obraz człowieka, kapłana, wykładowcy i wychowawcy, a także bilans podejmowanych przez niego tematów pracy nad Biblią. Gdyby każdy z biblistów zatroszczył się o podobne kompendium swoich osiągnięć, uzyskalibyśmy znacznie bardziej całościowy wizerunek katolickiej biblistyki polskiej. Nie jest to, oczywiście, z rozmaitych względów możliwe, na tym większą uwagę zasługują zatem te

przedsięwzięcia, które zakończyły się sukcesem. Autor ogląda się wstecz na swoje życie i wyraźnie pragnie, by pozostał po nim ślad. Jest to pragnienie jak najbardziej zasadne i – jak się okazuje – niezwykle twórcze, skoro zostało urzeczywistnione w przygotowaniu i opracowaniu tak monumentalnego zbioru. Sporo konkluzji i przemyśleń nadal zachowuje aktualność. Bodaj najcenniejsze są te, które ukazują różne aspekty rozwoju najnowszej katolickiej biblistyki polskiej. Młodzi bibliści znajdą też wiele inspiracji do osobistych przemyśleń, jakie się nasuwają na kanwie fundamentalnych pytań o zasadność i sens uprawiania tej gałęzi nauki.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

Feliks LENORT (red.), *Requirite in Libro Domini. Opuscula Michaeli Peter Piae Memoriae dedicata*, Opuscula Dedicata 6, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – Wydział Teologiczny, Poznań 2005, ss. 364.

Ludzie światli i dobrzy, niezależnie od czasu trwania swojego życia, umierają przedwcześnie. Ich odejście utwierdza nas w przekonaniu, że mogliby jeszcze wiele dokonać, a więc że są naprawdę potrzebni. Poznański biblista ks. prof. Michał Peter, jeden z najwybitniejszych katolickich biblistów polskich pokolenia bezpośrednio po Vaticanum II, zmarł w 1982 r. w wieku 62 lat. „Stało się to wtedy – napisał w *Słowie wstępnym* abp Stanisław Gądecki, metropolita poznański – kiedy znajdował się w apogeum swojej twórczości naukowej, jak i u szczytu – bardzo popularnej pośród jego słuchaczy – aktywności dydaktycznej. Miał mnóstwo planów wydawniczych, które mógłby łatwiej zrealizować, gdyby doczekał zbliżającego się przełomu politycznego w naszej Ojczyźnie”. Upłynęło ponad 20 lat, wyrosło nowe pokolenie teologów i biblistów, a owocem wdzięcznej pamięci stała się okolicznościowa księga ku czci M. Petera. Jej tytuł, *Requirite in Libro Domini*, przejęty z Iz 14,16, wymownie ujmuje testament duchowy zmarłego uczonego i dydaktyka: „Szukajcie pilnie w Księdze Pańskiej”. Książka ukazała się jako 6. tom znakomitej serii wydawniczej „Opuscula Dedicata”, w której wcześniej wydano księgi pamiątkowe ku czci tak wybitnych osób, jak Marian Banaszak, Jan Kanty Pytel, Marian Wolniewicz, Ludwik Wciórka i Tadeusz Wałachowicz. Łatwo dostrzec, że cele i profil tej serii jest bardzo podobny do wydawanej przez Oficynę Wydawniczą „Vocatio” serii „Ad Multos Annos”. Różnica polega na tym, że ta druga dotyczy wyłącznie biblistów i ma charakter ogólnopolski.

Przed słowem wstępnym metropolity poznańskiego umieszczono fotografię M. Petera z czasów jego młodości. Utrwaliła wizerunek kapłana młodego, inteligentnego, spokojnego i docieklivego zarazem. To dobry sposób, by wizualnie